

MTM 2024/514

MTM och SPSM efterfrågar en forskare för ett uppdrag med fokus på taktila bilder

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har för avsikt att under 2025 uppdra åt en forskare anställd vid ett universitet eller en högskola att göra en kunskapsöversikt om taktila bilder.

Om taktila bilder:

Taktila bilder är bilder som kan uppfattas med känseln. Både personer med synnedsättning och seende kan läsa dem. Den som inte ser läser med fingertopparna. Taktila bilder återger motivet i upphöjda linjer och ytor med kännbar textur. Att tolka en taktil bild med känseln är krävande. Även om den är tydlig behövs för det mesta även en beskrivning i ord. Den som läser bilden behöver få vägledning och kompletterande beskrivning i ord. Förståelsen av bilden beror förstås på vilka erfarenheter och referensramar läsaren har. Bildernas svårighetsgrad varierar, från mycket enkla med få och tydliga detaljer till komplexa med flera texturer och detaljer. Bildens syfte och målgrupp avgör hur avancerad bilden kan vara.

En taktil bild har ofta sin förlaga i en tryckt illustration eller annan typ av bild. Det kan till exempel vara bilder ur läroböcker, facklitteratur eller bilderböcker. Inte alla bilder som fyller en visuell funktion är relevanta för den som läser bilder taktilt. I produktionen av en bok som innehåller illustrationer genomförs därför inledningsvis ett urval av vilka bilder som ska bli taktila. I läromedel handlar det oftast om ett urval där bilden ger extra information eller förtydligar textens innehåll. Eftersom läsning av taktila bilder är kognitivt belastande och kräver extra tid är det väsentligt att urvalen görs med eftertanke.

Ibland framför användare synpunkter kring taktila bilder. Det kan handla om att utbudet av taktila bilder är begränsat, att svällpappersbilder är svåra att avläsa eller att den estetiska upplevelsen ofta glöms bort i skönlitteratur för vuxna.

Myndigheternas arbete:

MTM och SPSM har genom åren arbetat aktivt med att utforska och optimera taktila bilder utifrån aktuell forskning och de produktionstekniska förutsättningar som funnits till hands. Man har även drivit utvecklingen av taktila bilder i Sverige.

Myndigheterna reviderar kontinuerligt riktlinjer för utformning av de olika typer av bilder som produceras. Dessa riktlinjer är baserade på redan etablerade tekniker för framställning av taktila bilder såsom svällpapper, kollage och screentryck. Samtidigt vet vi att det idag finns nya produktionstekniska möjligheter som vi behöver få större kännedom om.

Mot bakgrund av ovanstående vill MTM och SPSM låta utföra en kunskapsöversikt med utgångspunkt i forskning och artiklar om taktila bilder.

Förutsättningar för projektet:

En systematisk sökning i vetenskapliga databaser har utförts av bibliotekarier vid Malmö universitetsbibliotek. Sökningen genererade 475 unika träffar publicerade under åren 2000–2023. Uppdraget innebär att sammanställa och analysera aktuell kunskap kring kraven för utformning, material och produktionsteknik av taktila bilder i den mån detta går att hitta i sökresultatet. Referenslitteratur till artiklar i sökresultatet, i form av äldre/tidigare texter, kan också vara relevant för kunskapsöversikten.

Uppdragsbeskrivning

Det övergripande syftet är att undersöka hur olika faktorer främjar respektive hindrar läsarens förståelse av taktila bilder. Kunskapsöversikten ska ge myndigheterna underlag för framtida vägval för produktionsutveckling och riktlinjer.

Myndigheterna är särskilt intresserade av vad materialet säger om **urval**, **utformning**, **produktion** och **lässituation** i relation till forskning om taktila bilder. Till exempel när det gäller betydelsen av vilken taktil bild som väljs ut för ett visst ändamål, hur den utvalda bilden utformas och produceras, och i vilken kontext bilden läses.

Sammanställningen och analysen ska:

- ge en översikt av hur bildens egenskaper påverkar förståelsen av bildens inneboende information
- bidra till en samlad bild av de riktlinjer och rekommendationer som finns sedan tidigare för illustrationer i viss kontext och för en viss målgrupp. Till exempel för bilderboksillustrationer och illustrationer i avancerad högskolelitteratur.

Kunskapsöversikten ska innehålla syfte, presentation av empiri, analys och resultat samt rekommendationer framåt. Se t ex:

<https://www.mtm.se/contentassets/4980ad1b32a344e798e3995d527e26a5/lyssningslasning-i-hogre-utbildning.pdf>

Uppdraget ska utföras och levereras i korrekturläst och färdigt skick under 2025.

Finansiering: 200 000 kr inkl. OH och andra omkostnader, exkl. moms.

Vid intresse ber vi dig inkomma med följande:

- Beskriv på max 1 A4 sida hur du skulle lägga upp ett sådant arbete och hur ditt forskningsperspektiv kan bidra till ämnet.
- Bifoga CV och andra relevanta erfarenheter och kompetenser för uppdraget.
- Sista datum att inkomma med projektbeskrivning och CV är den **31 januari 2025**

Vid frågor som rör uppdraget, kontakta:

Lisa Olsson Dahlquist

lisa.olsson-dahlquist@mtm.se

0765 40 27 73